

РОЗДІЛ IV. ПРОБЛЕМИ ПЕДАГОГІКИ ВИЩОЇ ШКОЛИ

УДК 811.133.1:378.147

Надія Боряк

Сумський державний педагогічний
університет імені А. С. Макаренка

ORCID ID 0000-0002-7742-822X

DOI 10.24139/2312-5993/2018.08/118-129

МЕТОД ОПОЗИЦІЙ У ВИКЛАДАННІ ГРАМАТИКИ ФРАНЦУЗЬКОЇ МОВИ СТУДЕНТАМ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

Статтю присвячено особливостям застосування методу опозицій у викладанні граматики французької мови студентам вищих навчальних закладів. Виділено два аспекти використання методу опозицій. На міжмовному рівні цей метод застосовується в межах контрастивної граматики: аналізу спільних і відмінних граматичних особливостей мови, що вивчається, у порівнянні з рідною чи іншими іноземними мовами. На рівні однієї мови метод опозицій необхідний для аналізу граматичних явищ з метою побудови певної схеми для того, щоб запропонувати студентам логічне розв'язання лінгвістичних задач.

Ключові слова: метод опозицій, граматика французької мови, контрастивна граматика, перекладний метод, труднощі вивчення граматики, граматико-перекладний метод, опозиція, протиставлення.

Постановка проблеми. Розробка проблеми опозиції М. С. Трубецьким у знаменитій праці «Основи фонології» (Trubetzkoy, 1939) дала поштовх для використання опозиції як інструмента і водночас як об'єкта досліджень у низці наукових праць. Попри те, що розквіт теорії опозиції припав на період структуралізму, сучасні студії широко застосовують опозицію як інструмент вирішення лінгвістичних проблем. Більше того, сучасна теоретична граматика послуговується опозиціями для опису граматичних категорій, розглядаючи граматичну категорію як певну цілісність усіх опозицій слів. Класифікація опозицій, розроблена М. С. Трубецьким для фонологічних студій, була перенесена на граматику. Ми ж пропонуємо застосувати досягнення лінгвістики на рівні методики мови, ураховуючи психологічні особливості мислення людини, яка вивчає мову. Потреба в цьому застосуванні полягає передусім у тому, що описове пояснення граматичних явищ, позбавлене міркувань про мову як структуру, не дозволяє студентові якісно опанувати мовою. Наші методичні пошуки спрямовані головним чином на забезпечення якісною мовною освітою осіб із аналітичним способом мислення та хорошою зоровою пам'яттю. Водночас бачення граматики як структури дозволяє уникнути низки труднощів, у тому числі міжмовної інтерференції.

Аналіз актуальних досліджень. Проблемі опозиції в лінгвістиці присвячено цілий спектр досліджень: починаючи з класиків М. С. Трубецького (Trubetzkoy, 1939) і Р. Й. Якобсона (Jacobson, 1956) і закінчуючи сучасними спробами адаптувати опозицію до аналізу художнього тексту (S. Işik (Işik, 2017), І. С. Гаврилук (Гаврилук, 2017)), сакральних текстів (Shafieyan, 2011) тощо. Водночас питання опозиції у сфері методики викладання іноземних мов не було достатньо висвітленим.

Anne Trevisе частково демонструє у своїй праці (Trevisе, 2009) можливість опозицій у викладанні англійської франкомовним студентам, порівнюючи дві мови. Цікавою нам видається розвідка Shih-Chuan Chang (Chang, 2011), у якій експериментально продемонстровано переваги традиційного перекладного методу (що значною мірою ґрунтується на опозиції *рідна мова – іноземна мова*, контрастивному й компаративному аналізах двох мов) над комунікативним підходом. У дослідженні йдеться про те, що китайські студенти не сприймають останнього, тому перекладний метод є бажаним у викладанні граматики для цієї аудиторії. Нами було запропоновано інтерактивні методики викладання граматики (Боряк, 2017), які, на жаль, самі по собі не дозволяють досягнути очікуваної якості навчання. Водночас зведення занять із граматики до перекладу граматичних структур із однієї мови на іншу перешкоджає зануренню в іншомовне середовище. Саме тому ми пропонуємо поєднання кількох методів із домінуванням методу опозиції для пояснення та опрацювання граматичних явищ мови, що вивчається.

Метою пропонованої статті є проаналізувати можливості методу опозицій з погляду дидактики, запропонувавши конкретні зразки використання цього методу на заняттях із граматики.

Методи дослідження. Дослідження ґрунтується на загальнонаукових методах аналізу і синтезу. Шляхом експерименту підтверджено ефективність використання тих чи інших підходів до вивчення граматики. У ході дослідження ми дотримувалися системного підходу – тобто враховували той факт, що опанування граматикою є невід’ємним компонентом вивчення мови в цілому.

Виклад основного матеріалу. Незаперечним є той факт, що людина послуговується опозиціями в ході мислення. Численні розвідки (Венгринюк, 2011; Леви-Строс, 2001, с. 145, 147-148, 160; Мелетинский, 1994, с. 52; Ярмоленко, 2015, с. 368, 371) показують, що, починаючи з етапу міфологічної свідомості, людина розглядала світ у вигляді бінарних та рідше тринарних структур.

Якщо вивчення іноземної мови дітьми молодшого шкільного віку та дошкільнят ґрунтується на аналогії, часто неусвідомленому запам’ятовуванні структур, то дорослим студентам важливо й необхідно давати логічно впорядковані правила. Застосовуючи опозицію до викладання граматики французької мови студентам, ми виокремлюємо два випадки її використання.

Перший, уже згаданий випадок – виявлення контрастів між мовами, що вивчаються. Наприклад, наявність *subjunctif* у французькій мові, відсутність аналогічного терміна в українській (факт відсутності самої граматичної форми нам видається суперечливим); відсутність середнього роду іменників (звідси, відповідно, і прикметників) у французькій мові і його наявність в українській; контрасти у використанні *imparfait* у французькій мові та дієслів недоконаного виду минулого часу в українській мові тощо. Цей список можна продовжувати. До використання такого роду порівнянь рано чи пізно вдається кожен учитель чи викладач іноземної мови. А неусвідомлене використання таких порівнянь студентами (за умови відсутності підтримки викладача) часто веде до помилок. Так, наприклад, студенти схильні ставити знак рівності між *imparfait* у французькій мові й дієсловами недоконаного виду минулого часу у слов'янських мовах. Саме в такому разі необхідне втручання викладача, який на конкретних прикладах продемонстрував би спільне й відмінне цих часо-видових форм.

Згадані міжмовні порівняння і пояснення можна об'єднати під терміном **контрастивна граматики**. Вважається, що термін *контрастивна граматики* був уперше запропонований С'юзен Гросс. Брайс Гедстрем пропонує застосовувати контрастивну граматику у групах студентів із різним рівнем володіння мовою (Hedstrom, абзац 2). Як приклад проблеми різного володіння мовою дослідник наводить дані, надані Стівеном Пінкером. Так, обсяг володіння вокабуляром дорослої людини може коливатися від 6000 слів (розумово здорова доросла людина, яка може читати, але не читає) до 100000 слів (людина, яка регулярно читає). За таких обставин зрозуміло, що заняття з іноземної мови становитиме величезний виклик для перших. Саме з метою нівелювання цієї різниці Брайс Гедстрем пропонує контрастивну граматику, яка зводиться до зіставлення й протиставлення граматичних структур різних мов. Недоліками його методики є домінування рідної мови в мовленні вчителя та учнів і надмірна диференціація й індивідуалізація завдань. Як відомо, сучасний викладач іноземної мови жорстко обмежений у часі і просто не зможе приділяти стільки часу одній граматичній структурі. Окрім того, поки викладач працює зі слабкими студентами, сильні нудьгують і навпаки. Ми вважаємо за доцільне орієнтуватися на середнього студента, як застосовуючи методи контрастивної граматики, так і виконуючи комунікативні вправи.

У цілому ж, маємо зазначити, що в основі контрастивної граматики лежить старий добрий **перекладний метод**, який також послуговується опозицією *іншомовне* – *рідномовне*. Д. І. Смужаниця вважає за доцільне поділяти цей метод на **граматико-перекладний** і **лексико-перекладний** (Смужаниця, 2016, с. 247). Знову ж таки, якщо говорити про граматико-перекладний метод, то помічаємо, що він передбачає зіставлення й опозицію

граматичних категорій у різних мовах. Прикладом такого порівняння є, наприклад, зіставлення категорії числа в українській, англійській та французькій мовах. На перший погляд, усі три мови мають однину та множину, однак в окремих випадках вживання форми однини чи множини різняться:

передмістя – *outskirts* (англ.), *faubourg* (франц.)

гроші – *money* (англ.), *argent* (франц.) (Смужаниця, 2016, с. 248).

Зважаючи на кількість помилок під час вивчення роду прикметників у французькій мові, вважаємо за необхідне наголошувати на відмінності між реалізацією категорії роду у згаданих мовах:

She was tall, young, and lovely.

Elle était de haute taille, jeune et ravissante.

Вона була високою, молодю і прекрасною.

Наведений приклад дозволить студентам асоціювати французькі прикметники з українськими в сенсі вираження граматичного роду й подолати міжмовну інтерференцію, яка часто виникає внаслідок того, що першою іноземною мовою студентів є англійська.

Слід зауважити значний інтерес зарубіжних і вітчизняних методистів до контрастивної граматики (Кузнецова, 2009; Beacco et Costanzo, 2014; Karamysheva, 2012), зокрема видавництво *Clé internationale* випустило цілу серію посібників із контрастивної граматики для носіїв різних мов. При цьому автори методики зосереджуються не лише на міжмовних контрастах, а й на опозиціях, які виникають всередині мови, що вивчається (див. рис. 1):

- Questi accenti grafici si possono trovare anche su altre vocali (a, o, i, u). In particolare:
 - L'accento grave sulla *a* serve a distinguere: *a* (3^a persona singolare del verbo avoir) da *à* (preposizione di luogo):
Il a sommeil.
Tu vas à Bruxelles demain ?
 - *la* (articolo) da *là* (avverbio):
Tu vois la jeune fille là-bas ?
 - L'accento grave sulla *u* serve a distinguere *ou* (congiunzione) da *où* (avverbio o pronome):
Tu veux une glace ou un gâteau ?
Mais où est mon portable ?

Рис. 1. Фрагмент посібника *Grammaire contrastive pour italophones*.

Опозиція частин мови, про яку сигналізують діакритичні знаки.

Claire Blanche-Benveniste у своїй праці (Blanche-Benveniste, 2001) пропонує результати експерименту паралельного вивчення чотирьох романських мов, яке ґрунтується на досягненнях контрастивної граматики. У ході експерименту учасники-франкофони займалися паралельним вивченням іспанської, італійської та португальської мов, дотримуючись досить вільної стратегії вивчення. Цей експеримент дозволив, по-перше, створити компаративні таблиці з морфології та синтаксису, які були мало

розроблені порівняно з лексикологічними. По-друге, цей експеримент дозволив його учасникам зробити важливі висновки не лише про мови, що вивчалися, а й про рідну мову.

Другим випадком застосування методу опозиції у викладанні граматики ми вважаємо не міжмовне порівняння, а опозиції, які виокремлюємо в ході порівняння сфер вживання певних граматичних структур усередині однієї мови.

Як відомо, будь-яка граматична категорія обов'язково ґрунтується на **протиставленні (опозиції)** не менше ніж двох граматичних членів, інакше вона не може існувати. Так, у мові не може бути лише одного відмінка в іменника, лише одного ступеня порівняння у прикметника тощо, тому що його не буде з чим порівняти (Харитонов, 2008, с. 201). Граматичні опозиції – це пари граматичних форм, протиставлені одна одній у якому-небудь відношенні (Ильиш, 1971, с. 9).

За аналогією до опозицій у фонології граматичні опозиції можна поділити на три групи:

- **привативні** – один із членів опозиції має дистинктивну ознаку (маркований член), якої позбавлений інший член (немаркований): *décision (-) – décisions (+)* ;
- **градуальні** – члени опозиції різняться за ступенем вираження певної ознаки: *grand – plus grand – le plus grand* ;
- **еквіполентні** – усі члени опозиції однаково марковані: *suis (+) – es (+) – est (+) – sommes (+) – êtes (+) – sont (+)*.

На наш погляд, теоретичні міркування про граматику повинні бути підкріплені на практичному рівні, особливо якщо йдеться про людей дорослого віку, які опановують мовою. Саме тому ми наполягаємо на застосуванні методу опозиції у викладанні граматики, зокрема для проблемних тем, які викликають найбільше труднощів.

Однією з найскладніших тем, за свідченнями студентів, є випадки вживання *indicatif* і *subjunctif* у підрядних реченнях. На конкретних прикладах ми ілюструємо можливості застосування методу опозицій у викладанні граматики. По-перше, ми пропонуємо подавати матеріал у вигляді таблиць і схем, що має полегшити візуальне сприйняття і запам'ятовування матеріалу.

Першим етапом у викладі матеріалу є пояснення того факту, що дієслова, які вимагають вживання *indicatif* є дієслова, які не виражають емоцій, так звані *verbes de la « tête »* – дієслова «голови», тоді як *subjunctif* вживається після емоційно забарвлених дієслів, *verbes du « cœur »* – дієслів «серця». Зразок такого викладу матеріалу подано в таблиці 1.

Таблиця 1

Опозиційний виклад граматичного матеріалу

Indicatif : monde objectif Indépendance affective du sujet			Subjonctif : monde subjectif Dépendance affective du sujet		
Je constate J'observe Je sens	QUE	le temps change.	Je voudrais Je souhaite Je désire	QUE	le temps change.
Je pense Je crois Je suppose	QU'	il a raison.	Je crains Je redoute J'ai peur	QU'	il ait raison.
J'estime Je juge Je décide	QU'	il faut partir.	J'exige J'ordonne J'ai hâte	QU'	on parte.
Je suis sûr	QUE	c'est vrai.	Je doute	QUE	ce soit vrai.

Такий тип викладу матеріалу потребує відповідного відображення у вправах для засвоєння граматичних структур.

Керуючись та надихаючись розробками Maïa Grégoire та Alina Kostucki (2012), ми пропонуємо свій варіант вправи на контрастування *subjonctif* та *indicatif*.

Indicatif ou subjonctif: ouvrez les parenthèses

La professeure (1) Je suis sûre que mes étudiants <u>auront</u> (avoir) du succès dans leur vie professionnelle. Je constate qu'ils (travailler) ferme et je pense que leurs méthodes de travail (être) justes. Je suppose qu'ils (connaître) les règles du savoir-vivre et j'espère qu'il les (appliquer) à l'avenir.	La professeure (2) J'ai peur que mes étudiants n'..... (avoir) pas de succès dans leur vie professionnelle. J'exige toujours qu'ils (travailler) ferme, mais en vain ! Je voudrais qu'ils (connaître) les règles de savoir-faire, mais ils s'en fichent. Je suis désolée qu'ils (vivre) comme ça, mais je ne peux rien faire.
---	--

У подальших вправах, після подолання першого етапу усвідомлення різниці між структурами, які вимагають *subjonctif* та *indicatif*, речення, що містять ці структури, можуть змішуватися. Поширеною є практика використання подібних речень для контрастування:

Il me semble que tu beaucoup maigri : tu as fait un régime ?

Il semble que la plupart des jeunes beaucoup de fautes d'orthographe.

Ми наполягаємо на організації матеріалу у вигляді таблиць, оскільки саме в такій формі контраст має більш очевидний вигляд.

На етапі повторення й розширення граматичного матеріалу, варіантом роботи над цією темою є використання *cartes mentales* для роботи в парах/групах методом взаємонавчання.

Кожна з груп отримує одну з таких подвійних *cartes mentales* (рис. 2), яку заповнює наданим матеріалом, вибираючи необхідну інформацію та

створюючи деревоподібну структуру. Залежно від особливостей групи викладач може розрізати великий за обсягом граматичний матеріал, представлений у лінійному або табличному вигляді. Робота над такими схемами може тривати протягом кількох занять так, щоб нарешті студенти поступово отримали загальну картину. Такий метод роботи з граматичним матеріалом є набагато ефективнішим за звичайне пояснення викладача, оскільки передбачає не лише пасивне сприйняття матеріалу, а й активне пояснення.

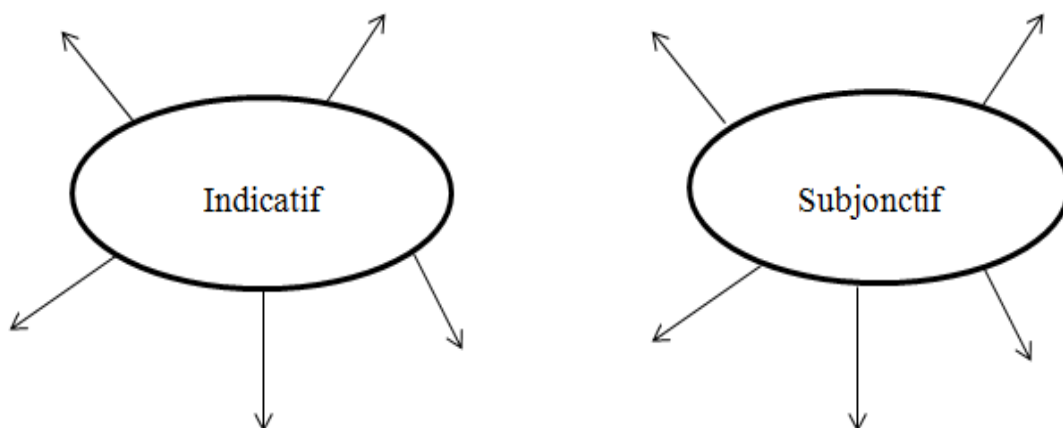

Рис. 2. Зразок *cartes mentales* для опрацювання теми *Subjonctif ou indicatif*

Застосування графічного викладу матеріалу дозволить також вказати на подвійну природу окремих дієслів та виразів, які залежно від контексту вимагають вживання *subjonctif* або *indicatif*.

Зважаючи на труднощі з визначенням сфери вживання *subjonctif* та *indicatif* самими носіями мови (у половині проаналізованих текстів французьких письменників XX сторіччя помилково вживається *subjonctif* у підрядному реченні часу після *après que*, як про те свідчить граматика «Bon Usage» (Grevisse, 1975)), вважаємо за необхідне звернутися саме до методу опозицій у поясненні труднощів вживання цих способів дієслова.

Якщо тлумачити правила вживання *indicatif* після згаданого *après que*, то слід звернути увагу на те, що поява *subjonctif* у підрядному реченні після цього сполучника пов'язується насамперед із аналогічною граматичною структурою *avant que*, яка дійсно вимагає вживання *subjonctif*. Однак, за аналогією до *verbes de la « tête »* – *verbes du « cœur »*, пропонуємо розподіляти сполучники за принципом опозиції на сполучники, які вимагають вживання *indicatif*, та ті, які вимагають вживання *subjonctif*, оскільки явище синонімії сполучників у французькій мові є досить поширеним. Саме в табличній контрастній формі ми подаємо сполучники, відмінні за функціями (сполучники, що вводять підрядні

речення часу, причини, наслідку, цілі, протиставлення, допустові тощо) в посібнику з синтаксису французької граматики (Боряк, 2011).

Слід зазначити, що сучасні французькі посібники граматики вдаються до методу опозицій для пояснення правил вживання інфінітиву і дієприкметника минулого часу (Grégoire et Kostucki, 2012, p. 156):

Finales en -é : après avoir ou être :	Finales en -er : après les autres verbes :
<i>Je suis allé au cinéma.</i>	<i>Je vais dîner.</i>
<i>J'ai dîné.</i>	<i>Je dois travailler.</i>
<i>Je suis rentré.</i>	<i>Je pense rentrer.</i>

Для українських студентів потреби в зазначеному правилі можливо й немає, однак для носіїв мови та для студентів, які починали вивчення мови у франкомовному середовищі, це правило має сенс, оскільки фонетичне звучання більшості інфінітивів та дієприкметників минулого часу у французькій мові збігаються.

Також вважаємо за потрібне подавати у вигляді структурованої таблиці правило визначення роду французьких іменників, виходячи із знань про їх суфікси. Якщо на початковому етапі вивчення мови така таблиця може видатися зайвою (студенти ще не мають достатнього словникового запасу, а надмірна кількість нових слів може викликати паніку), то з часом студенти вже самі матимуть певні спостереження й така таблиця лише організує їхні знання, систематизує їх.

Вивчення займенників – прямих і непрямих додатків (що також становить труднощі для засвоєння студентами) може передбачати розгляд цілого спектру опозицій. На рівні французької мови схема може мати такий вигляд:

Complément d'objet direct		Complément d'objet indirect	
Condition : pas de préposition		Condition : à	
Singulier	Pluriel	Singulier	Pluriel
le, la	les	lui	leur

Звісно, пропонована схема не вичерпує всіх видів додатків французької мови (complément d'objet direct, complément d'objet indirect, complément d'objet interne, complément indirect d'agent, complément d'objet seconde ou d'attribution, etc.), однак є достатньою на початковому етапі вивчення мови.

Водночас, французьке бачення займенників – прямих і непрямих додатків – не корелює з українським, оскільки діють різні граматичні механізми, тому на рівні міжмовного контрасту можемо встановити приблизне співвідношення, яке на початкових етапах дозволяє студентам будувати речення, хоч і не є достатнім для більш глибокого вивчення мови:

Complément d'objet direct → знахідний відмінок

Complément d'objet indirect → давальний відмінок

Пошук міжмовних аналогій є необхідною вправою для розвитку мислення студента. Водночас, ми вбачаємо в такому пошуці негативні впливи, зважаючи на можливість інтерференції з рідною чи другою іноземною мовами.

Підсумовуючи, зауважимо, що список структурних схем, необхідних для ефективного викладання французької мови, є величезним і не може бути вичерпаним у межах однієї статті.

Висновки та перспективи подальших наукових розвідок.

Підсумовуючи усе сказане, можемо зробити такі висновки.

1. Застосування методу опозицій у викладанні граматики французької мови має два напрями: на міжмовному рівні та на рівні однієї мови.

2. На міжмовному рівні проявом методу опозиції є застосування контрастивної граматики, яка передбачає порівняння граматичних структур мови, що вивчається, з рідною або іншою мовами. Контрастивна граматика дозволяє студентам зробити важливі висновки не лише про граматику французької мови, а й про граматику рідної мови. Іншими словами контрастивна граматика – граматико-перекладний метод навчання. Ми рекомендуємо звертатися до цього методу в разі міжмовної інтерференції та деяких інших труднощів, які виникають у ході вивчення французької мови. Водночас навчання граматики іноземної мови не повинно зводитися лише до цього методу, а має включати ще й низку комунікативних методик.

3. Абстрагувавшись від впливів рідної мови, можемо застосовувати метод опозицій на матеріалі граматики лише іноземної мови. Оскільки в теоретичній граматиці опозиція застосовується для опису граматичних категорій, ми вважаємо, що опозиція має бути залучена й на етапі практичного оволодіння мовою. Метод опозиції виявляється на етапі викладу граматичного матеріалу у вигляді таблиць та структурних схем. Задля кращого усвідомлення відмінностей різних граматичних форм на початкових етапах ми рекомендуємо будувати практичні вправи подібним чином: за принципом опозиції.

На етапі повторення вважаємо за доцільне запропонувати студентам самим скласти структурні схеми й таблиці для пояснення того чи іншого граматичного явища в межах методики «навчаючи навчаюся».

Перспективу подальшої роботи в цьому напрямі ми вбачаємо в розробці сучасних ефективних методик контрастивної граматики французької та української мов. Необхідно також розробити більш детальні й більш доступні структурні схеми для викладу низки граматичних явищ.

ЛІТЕРАТУРА

1. Боряк, Н. О. (2011). *Практична граматики французької мови*. Суми: Видавництво СумДПУ імені А. С. Макаренка (Boriak, N. O. (2011). *Practical grammar of French language*. Sumy: SPU named after A. S. Makarenko).
2. Боряк, Н. О. (2017). Інтерактивні технології в навчанні граматики французької мови у вищому навчальному закладі. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*, 1 (65), 3–14 (Boriak, N. O. (2017). Interactive technologies in teaching French grammar in higher educational establishments. *Pedagogical sciences: theory, history, innovative technologies*, 1 (65), 3–14).
3. Венгринюк, Х. (2011). Бінарність як об'єкт гуманітарного дослідження в працях структуралістів. *Studia Methodologica*, 32, 20-25 (Venhryniuk, H. (2011). Binary as an Object of Humanitarian Research in the Structuralists' Works. *Studia Methodologica*, 32, 20-25).
4. Гаврилюк, І. С. (2017). *Поетонімні опозиції в художньому тексті: лінгвальні параметри типологізації* (дис. ... канд. філол. наук: 10.02.15). Вінниця (Havryliuk, I. S. (2017). *Poetonym oppositions in literary text: lingual parameters of typologisation* (PhD thesis). Vinnytsia).
5. Ильиш, Б. А. (1971). *Строй современного английского языка*. Ленинград: Просвещение (Ilyish, B. A. (1971). *System of modern English language*. Leningrad: Prosveshcheniie).
6. Кузнецова, И. Н. (2009). *Сопоставительная грамматика французского и русского языков*. М.: Нестор Академик (Kuznetsova, I. N. (2009). *Comparative grammar of French and Russian Languages*. М.: Nestor Akademik).
7. Леви-Строс, К. (2001). *Структурная антропология*. М.: ЭКСМО-Пресс (Lévi-Strauss, C. (2001). *Structural anthropology*. М.: Eksmo-Press).
8. Мелетинский, Е. М. (1994). Статус слова и понятие жанра в фольклоре. *Историческая поэтика. Литературные эпохи и типы художественного сознания* П. А. Гринцер (ред.), (сс. 39-104). М.: Наследие (Meletinskii, E. M. (1994). Status of word and notion of genre in folklore. In P. A. Grintser (Ed.), *Historic poetics. Literary periods and types of artistic consciousness* (pp. 39-104), М.: Nasledii).
9. Смужаниця, Д. І. (2016). Перекладні методи у навчанні іноземних мов. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія «Педагогіка. Соціальна робота»*, 39, 247-249 (Smuzhanytsia, D. I. (2016). Methods of translation in teaching foreign languages. *Scientific bulletin of Uzhhorod University. Series "Pedagogics. Social work"*, 39, 247-249).
10. Харитонов, І. К. (2008). *Теоретична граматики сучасної англійської мови*. Вінниця: Нова книга – Богдан (Kharytonov, I. K. (2008). *Theoretical English Grammar*. Vinnytsia: Nova knyha).
11. Ярмоленко, Н. (2015). Бінарні опозиції в міфології та українському фольклорі. *Літературознавство. Фольклористика. Культурологія*, 21-22, 365-376 (Yarmolenko, N. (2015). Binary oppositions in mythology and Ukrainian folklore. *Literary criticism. Folklore studies. Culture studies*, 21-22, 365-376).
12. Beacco, J.-C. et Costanzo, E. (2014) *Grammaire contrastive pour italophones*. Paris: Clé internationale.
13. Blanche-Benveniste, C. (2001). Nouveaux apports de la grammaire contrastive des langues romanes. In I. Uzcanga Vivar, E. Llamas Pombo, J. M. Pérez Velasco (Eds.), *Presencia y renovación de la lingüística francesa*, (pp. 40-54). Salamanca: Ediciones Universidad Salamanca.
14. Chang, Sh.-Ch. (2011). A Contrastive Study of Grammar Translation Method and Communicative Approach in Teaching English Grammar. *English Language Teaching*, 4, 13–24.

15. Grégoire, M. et Kostucki, A. (2012). *Grammaire progressive du français. Niveau perfectionnement*. Paris: Clé international.
16. Grevisse, M. (1975). *Le Bon Usage – Grammaire, langue française. 10e édition*. Paris: Duculot.
17. Hedstrom, B. *Contrastive Grammar*. Retrieved from: <http://www.brycehedstrom.com/wp-content/uploads/Contrastive-Grammar.pdf>
18. Işık, S. A. (2017). Semiotic Analysis of the Old Chief Mshalanga Based on Greimas's Narrative Semiotics. *Idil. Journal of Art and Language*, 33, 1461-1484.
19. Jakobson, R. (1956). *Fundamentals of Language*. The Hague: Mouton.
20. Karamysheva, I. D. (2012). *Contrastive Grammar of Ukrainian and English Languages*. Vinnytsia: Nova Knyha Publishers.
21. Shafieyan, M. (2011). Binary Oppositions and Binary Pairs: From Derrida to the Islamic Philosophy. *2nd International Conference on Humanities, Historical and Social Sciences*, 17, 195-199.
22. Trevisse, A. (2009). Les textes officiels français pour les langues vivantes et l'enseignement / apprentissage de la grammaire. L'exemple de la détermination nominale en anglais. *Dyptique*, 16, 103-124.
23. Trubetzkoy, N. S. (1939). *Grundzüge der Phonologie*. Prague.

РЕЗЮМЕ

Боряк Надежда. Метод оппозиций в преподавании грамматики французского языка студентам высших учебных заведений.

Статья посвящена особенностям применения метода оппозиций в преподавании грамматики французского языка студентам высших учебных заведений. Выделены два аспекта использования метода оппозиций. На междудязыковом уровне этот метод применяется в рамках контрастивной грамматики: анализа общих и отличных грамматических особенностей языка, который изучается, в сравнении с родным или другими иностранными языками. На уровне одного языка метод оппозиций необходим для анализа любых грамматических явлений с целью построения определенной схемы, для того, чтобы предложить студентам логическое решение лингвистических задач.

Ключевые слова: метод оппозиций, грамматика французского языка, контрастивная грамматика, переводной метод, трудности изучения грамматики, грамматико-переводной метод, оппозиция, противопоставление.

SUMMARY

Boriak Nadiya. Method of oppositions in teaching grammar to students of higher educational establishments.

This article is devoted to the problem of method of oppositions in teaching grammar to the students of higher educational establishments. The fact that the method of oppositions was developed by structuralists in order to study the phonetic system of languages conditioned its further adaptation to the grammatical system. As a grammatical category is realized through a set of oppositions, the understanding of these oppositions is of importance for proper use of grammar structures. We cannot neglect the theoretic knowledge in our quest for proper teaching practical grammar.

The conducted research permitted us to make conclusions about two levels of use of opposition method in teaching grammar. The first level is interlingual, i.e. the method of oppositions applied at this level presupposes comparative studies of at least two languages. Contrastive grammar permits a learner to compare grammar structures of a language, which

is being learnt, to ones of his/her native language. It is a proven fact that contrastive grammar is of use for understanding one's own language.

We believe that contrastive grammar is closely related to translation method, which, after being rejected for a certain period of time, regains its followers among foreign language teachers.

The second level is intralingual, i.e. the method of oppositions is applied to explain the use of various grammar structures within a foreign language. The manifestation of method of oppositions on this level can be seen in material structuring: we suggest tables and schemes based on the principle of oppositions. The same can be said about exercises, which are designed to demonstrate different nature of certain grammatical structures. Nevertheless, exercises of this kind are welcomed only at the initial stages of grammar structure mastering.

All of the mentioned methods and techniques are best applied to the explanation and practical mastering of grammatical problems that cause difficulties among the learners. They should be combined with communicative techniques, which provide a transition from the knowledge of theoretic bases to the practical mastery of grammar.

We believe this field of research to be quite prospective. The prospects of further research include developing a contrastive grammar manual, which would demonstrate common and distinct features of French and Ukrainian languages. It is of importance as well to create structured grammar manuals, which would logically explain grammar to the learners of French.

Key words: *method of oppositions, French grammar, contrastive grammar, translation method, difficulties in grammar learning, grammatical translation method, opposition, contrast.*

УДК 378.06.011.3-051:37(477.53)ПНПУ імені В. Г. Короленка:[373.3:004

Наталія Гібалова

Полтавський національний педагогічний
університет імені В. Г. Короленка
ORCID ID 0000-0001-7373-9859

Людмила Процай

Полтавський національний педагогічний
університет імені В. Г. Короленка
ORCID ID 0000-0001-5262-4630
DOI 10.24139/2312-5993/2018.08/129-138

РЕАЛІЗАЦІЯ КОМПЕТЕНТНІСНОГО ПІДХОДУ В ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ЕЛЕКТРОННОГО НАВЧАННЯ: ДОСВІД ПНПУ ІМЕНІ В. Г. КОРОЛЕНКА

У статті висвітлено досвід упровадження в освітній процес системи підготовки магістрів спеціальності «Початкова освіта» за спеціалізацією «Електронне навчання» в Полтавському національному педагогічному університеті імені В. Г. Короленка. Обґрунтовано актуальність та необхідність введення програми підготовки майбутніх учителів до організації електронного навчання, розкрито її реалізацію на основі компетентнісного підходу. Експериментально доведено ефективність педагогічних умов до формування проєктувальної та тьюторської компетентностей студентів.

Ключові слова: *електронне навчання, підготовка фахівців із електронного навчання, компетентнісний підхід, фахові компетентності, кейс вибіркових дисциплін.*